

În căutarea revoluției pierdute. Ceaușescu, înainte de întâlnirea de la Malta

După 30 de ani

urmăre din pagina 1

... Mitterrand-Gorbaciov. Înainte de întâlnirea de la Malta, liderul sovietic avusese discuții la 25-26 noiembrie 89 cu președintele francez, urmate la 1 decembrie de întâlnirea cu Papa Ioan Paul al II-lea, la Vatican.

Într-un articol dedicat summit-ului de la Malta și publicat pe site-ul Asociației Europene de Studii Geopolitice și Politice (www.aesgs.ro), istoricul Constantin Corneanu notează: „Jocul diplomatic dintre cele două superputeri avea să fie relevat președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, la data de 1 decembrie 1989, prin Nota strict secretă cu nr. 0075/989 înaintată olograf de către generalul-colonel Iulian Vlad, șeful Departamentului Securității Statului (DSS), care menționa următoarele: În cadrul noilor convorbiri la nivel înalt dintre SUA și URSS, organizate la inițiativa sovieticilor, cele două părți vor aborda cu prioritate probleme privind redefinirea sferelor de influență și elaborarea unei noi strategii comune care să le asigure, în continuare, un rol dominant în toate problemele internaționale. (...) Se urmărește stabilirea unui nou echilibru pe continentul European care să permită atenuarea treptată a diferențelor de sistem politic și economic între țările socialiste și cele capitaliste și asigurarea transpunerii în practică a conceptelor privind «dezideologizarea relațiilor internaționale» și crearea așa-numitei «case comune europene». Analizii DSS de la București apreciau că la Malta ar urma să se discute și problema exercitării de noi presiuni coordonate asupra acelor țări socialiste care nu au trecut la aplicarea de «reformele reale», fiind avute în vedere îndeosebi R. P. Chineză, Cuba și România”.

„O mare greșală economică și politică”

Chestionați dacă s-au referit explicit la România sau Ceaușescu în timpul întâlnirii de la Malta, atât Bush, cât și Gorbaciov au dat același răspuns diplomatic: „Numi amintesc”, dar anumite momente ale întrevederii n-au fost consemnate (fiind între patru ochi) și anumite pasaje înregistrate n-au fost făcute publice încă, conform istoricului Lavinia Betea.

La Congresul al XIV-lea al PCR, Nicolae Ceaușescu nu dădea însă semne că ar fi în pericol, ci din contră, avea comportamentul unui învingător. O spune jurnalistul sovietic Veaceslav Samoșkin, într-un interviu care face parte dintr-o producție mai largă privind Revoluția din decembrie 89. Jurnalistul a fost prezent la ultimul congres al PCR, din 22-24 noiembrie 1989, din București.

„Alte ocazii erau la congresele la care am asistat, la 2-3 congrese am asistat. Și îndeosebi la ultimul congres, cel de-al XIV-lea. După congres, la Sala Polivalentă a avut loc o masă festivă, și noi, corespondenții, stăteam foarte aproape de masa principală, unde era tot Comitetul Politic Executiv. Și Ceaușescu arăta atunci ca un învingător, adică s-a simțit că el, uite, a câștigat. Pentru că toată lumea a așteptat ca el să cedeze puterea lui Nicu Ceaușescu sau, altfel cumva, se va rezolva situația.

Pentru că tensiunea creștea. (...) Și în primul rând a fost provocată de situația economică, de această politică de a plăti neapărat datoriile externe. O mare greșală economică și politică a lui”, a afirmat jurnalistul.

O cotitură istorică

Cert este că, așa cum reiese din versiunea sovietică a stenogramelor întâlnirii Bush-Gorbaciov, fostul lider sovietic a catalogat întâlnirea ca fiind o „cotitură istorică”, afirmă istoricul Lavinia Betea, într-un articol publicat la 3 decembrie 2009.

„S-au delimitat și la Malta «sfelele de influență?» «Nu urmărim nici un țel în America Centrală, nu dorim să cucerim baze pentru arme și nici puncte de sprijin», i-a promis Gorbaciov lui Bush. «Am apreciat mult reacția pe care a avut-o Uniunea Sovietică și dvs. personal față de aceste schimbări dinamice și în același timp fundamentale», i-a răspuns Bush referindu-se la Europa și numindu-l pe Gorbaciov «catalizatorul» lor.

De altfel, conform raportului DIE al Securității, datat la 2 decembrie 1989, într-un recent interviu Geoge H.W.Bush se referise astfel la România: «Aș dori să văd unele acțiuni și în această țară. Nu știu când se va întâmpla acest lucru. Am trimis în România un nou ambasador, Alan Green, care îmi este prieten. L-am trimis în România tocmai pentru că este un om ferm și intransigent, ce cunoaște bine părerea mea despre democrație și libertate. Cred că Alan Green a plecat la 29.11.1989 spre România și el va prezenta punctul nostru de vedere, al meu

personal președintelui Nicolae Ceaușescu. În orice caz, vom încerca, dar va fi foarte greu».

Același departament raportase la 1 decembrie că, în cadrul consultărilor cu administrația de la Washington, Guvernele Angliei, Franței, RFG și Italiei au insistat pentru „respectarea de SUA a înțelegerilor convenite anterior cu statele vest-europene, ca fiecare dintre acestea să aibă un rol sporit în influențarea situației din Europa de Est, astfel încât să-și asigure promovarea propriilor interese pe termen lung în această zonă”. „Cu 20 de ani în urmă i se reproșa Ro-

mâniei că se apropie prea mult de Europa Occidentală, iar acum că nu face îndeajuns pentru a intra în Europa!” comentase situația fostul șef al diplomației, Ion Stoian.

Epoca de sfârșit a Războiului Rece

Conform istoricului Constantin Corneanu, întâlnirea de la Malta (2-3 decembrie 1989) s-a desfășurat în condițiile unui amplu efort de reconstrucție a sistemului de relații internaționale ca efect al politicii de perestroika și glasnosti (reformă și transparență - n.r.) a lui Mihail S. Gorbaciov. Întâlnirea de la Malta avea să devină, astfel, punctul terminus al unor evoluții spectaculoase în arena relațiilor internaționale din epoca de sfârșit a Războiului Rece.

„În dimineața zilei de 2 decembrie 1989, ora 10.00, delegația americană a urcat la bordul crucișătorului sovietic Maxim Gorki unde Mihail S. Gorbaciov și anturajul lui se pregăteau pentru a puncta decisiv în complicatul joc al rivalităților dintre superputeri. «Erau foarte conștienți de faptul că trebuie să realizeze o manevră uriașă fără a pierde timp. Simțeam cu toții că Uniunea Sovietică era în cădere liberă, că statutul nostru de superputeri se va face praf și pulbere dacă nu este reconfirmat de americani. Cu avalanșa anului 1989 care se forma chiar în spatele nostru, doream să ajungem la un fel de platou care să ne dea răgazul necesar să ne tragem sufletul și să privim în jur», mărturisea Serghei Tarasenko cu referire la planurile lui Mihail S. Gorbaciov și Eduard A. Șevardnadze.

Memorialistica referitoare la acest summit, precum și stenogramele discuțiilor dintre cei doi lideri, relevă faptul că discuțiile s-au axat pe problematica generată de încheierea tratatelor START și a celui asupra forțelor convenționale din Europa în 1990, asupra situației Americii Centrale, a reunificării germane, a controlului armamentelor – cu precădere cel naval.

În cadrul întrevederii dintre cei doi lideri, în particular, aveau să discute situația Statelor Baltice (Letonia, Estonia și Lituania). Secretarul general sovietic a comu-

nicat că sovieticii vor lua în calcul orice soluție politică care vine în întâmpinarea intereselor reciproce, însă nu va tolera secesiunea în spațiul URSS. Președintele SUA a declarat că americanii nu se vor implica în comentarii în legătură cu acest subiect, deoarece nu dorea să creeze «probleme mari» Uniunii Sovietice, însă numai în cazul în care promisiunea repetată a lui Mihail S. Gorbaciov că nu se va face uz de forță rămâne valabilă.

Discuțiile de la Summit-ul sovieto-american din Malta l-au convins pe Mihail S. Gorbaciov de faptul că «politica lui de slăbire a strânsorii împotriva Europei Răsăritene – scriau Michael R. Beschloss și Strobe Talbott – va elibera forțe contrare, eventual distrugătoare din această zonă», astfel încât «vest-europenii nu vor fi în stare să înfrângă și să controleze singuri aceste forțe» și va fi nevoie de ajutorul Statelor Unite. Referindu-se la «problema germană», Mihail S. Gorbaciov a declarat: «În ceea ce privește problema Germaniei, am o politică prudentă și precaută». Ghennadi I. Gherasimov, purtătorul de cuvânt al Ministerului de Externe sovietic, avea să declare la finalul Summit-ului: «Am înmormântat Războiul Rece pe fundul Mării Mediterane». Aleksandr A. Bessmertnîh, fost ambasador al Uniunii Sovietice la Washington și, mai apoi, ministru de Externe al URSS, avea să-și amintească: «Dacă n-ar fi fost Malta, Uniunea Sovietică n-ar fi renunțat niciodată așa de ușor la controlul asupra Europei răsăritene și a țărilor baltice».

Summit-ul din Malta l-a determinat pe președintele Bush să structureze politica externă a Statelor Unite față de URSS pe patru principii: 1) să-i ajute lui Gorbaciov să rămână la putere; 2) să-l mențină pe făgașul «reformei», indiferent cât de vag ar fi fost definită aceasta; 3) să realizeze înțelegeri favorabile pentru Statele Unite, care ar fi mult mai greu de obținut cu un regim mai dur la Kremlin; 4) să nu facă nicio concesie care să dăuneze Statelor Unite, în cazul în care Gorbaciov ar fi brusc răsturnat de la putere de tradiționaliștii sovietici.

■ D.M./G.A.

